

FÜGGEFALEVÉL-BÉKE

A KÖZEL-KELETI RENDEZÉS ELŐTTI AKADÁLYOK



FÜGGEFALEVÉL-BÉKE

A KÖZEL-KELETI RENDEZÉS ELŐTTI AKADÁLYOK



Forrás: Anadolu Ajansı

Mi történik, ha a Közel-Kelet legfontosabb tengeri fojtópontja újra megnyílik, de a háború politikai gyújtópontjai érintetlenek maradnak? A tizennégy pontos amerikai–iráni memorandum egy igencsak törékeny alku. Washingtonnak talán kiút, Teherán bizonyosan időt nyer, ám Izrael számára semmit sem old meg. A következő hatvan nap megmutathatja, hogy a mostani csend egy közel-keleti rendezés kezdete vagy csupán a következő eszkaláció előtti rövid szünet.

VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

E tanulmány az amerikai–iráni háború tűzszünetét rögzítő tizennégy pontos előzetes megállapodást (*Memorandum of Understanding*) vizsgálja, és azt a közel-keleti rendezés törékeny, befejezetlen kereteként értelmezi. A dokumentum közvetlen jelentősége abban áll, hogy leállította a nyílt katonai összecsapásokat, hozzájárult a Hormuzi-szoros részleges megnyitásához, és enyhítheti a globális energiapiacra nehezedő nyomást. **A tűzszünet azonban nem béke: a legfontosabb biztonsági, nukleáris és regionális kérdések továbbra is rendezetlenek.**

A memorandum így inkább időnyerés és politikai kármentés, mint tartós rendezés. Washington számára a megállapodás belpolitikai kiút egy népszerűtlen és egyre költségesebb háborúból. Irán számára stratégiai lélegzetvétel, amely időt ad a rezsimnek a gazdasági és katonai regenerálódásra. Izrael számára viszont veszélyes félmegoldás, mert érintetlenül hagyja a fenyegetés forrását. **Ezért nem stabil békeszerkezetként, hanem átmeneti fegyverszünetként érdemes kezelni:** a libanoni front, az urándúsítás körüli patthelyzet, a Hormuzi-szoros vitatott kezelése vagy egy izraeli egyoldalú lépés külön-külön is elég lehet ahhoz, hogy újra eszkaláció induljon el.

Tanulmányunk négy fő elemre épül. A memorandum tartalmának és korlátainak tisztázása után az amerikai motivációkat, az izraeli–iráni alapellentétet, majd az olajpiaci következményeket elemezzük. Így jutunk el a megállapodás szövegétől a mögötte álló érdekeken át a globális gazdasági hatásokig.

Ez nem békeszerződés. A memorandum a tűzszünetet, a Hormuzi-szoros újrainyitását és a szankciók fokozatos feloldását rögzíti. Emellett megnyitja az utat egy későbbi, végleges megállapodás előtt, de önmagában még nem hoz létre tartós rendezést. A dokumentum ennek megfelelően csak előzetes keret: nincs kötelező erejű végrehajtási és ellenőrzési rendszere, a nukleáris program, a rakétaképességek és Irán proxyhálózata ügyében pedig nyitva hagyja a legnehezebb kérdéseket.

Washington számára a fegyverszünet belpolitikai kényszerré vált. A februárban indított hadművelet már a kezdetektől megosztó volt, az eltelt hónapokban pedig egyre népszerűtlenebb lett. Közben Trump elnök támogatottsága mélypontra süllyedt, az

emelkedő üzemanyagárak pedig közvetlenül érintették a választók mindennapjait. A közelgő félidős választások előtt a memorandum így lehetőséget adott Washingtonnak, hogy levegye a napirendről a háborút, és mérsékelje annak politikai-gazdasági terheit.

Izrael számára a tűzszünet nem rendezés, hanem kockázatkonzerválás. Az izraeli–iráni viszály feloldhatatlansága abból következik, hogy mindkét fél a másik stratégiai mozgásterét tekinti saját biztonsága legfőbb veszélyének. Irán regenerálódásra használhatja a szünetet, miközben ragaszkodik az urándúsításhoz; Izrael szerint viszont a teheráni rezsim nukleáris ambíciói és proxyhálózata önmagában fenntartja a fenyegetést. A konfliktus kiújulása ezért továbbra is a legvalószínűbb forgatókönyv.

Tartós volatilitás várható az olajpiacokon a megállapodást követően is. A Hormuzi-szoros részleges újrainyitása lefelé nyomhatja az árakat, miközben több tényező éppen az ellenkező irányba hat: a stratégiai készleteket újra kell tölteni, az öböl menti infrastruktúra sérült, az aknamentesítés lassú és bizonytalan, a hajózási társaságok és a biztosítók pedig várhatóan csak óvatosan térnek vissza a térségbe. A legvalószínűbb kimenet ezért egy széles, hírérzékeny sávban ingadozó olajár.

A megállapodás tehát átmeneti nyugalmat hozhat, de a válság szerkezete változatlan marad. Rövid távon enyhítheti a katonai és gazdasági nyomást, ám nem szünteti meg a konfliktus alapokait, és nem rendezi a felek egymást kizáró biztonsági céljait. A következő hatvan nap ezért próbatétel lesz: a tárgyalások sikere azon múlik, hogy sikerül-e működő ellenőrzési rendszert, elfogadható nukleáris kompromisszumot és kiszámítható hajózási rendet kialakítani. Enélkül a libanoni front, az urándúsítás, egy esetleges izraeli csapás vagy a Hormuzi-szoros körüli vita bármikor újra eskalációhoz vezethet.

I. BÉKESZERZŐDÉS, AMI NINCS



Forrás: Bloomberg

Az amerikai–iráni háborút lezáró előzetes megállapodás (*Memorandum of Understanding*) tizennégy pontban rögzíti a tűzszünet feltételeit, a Hormuzi-szoros újrainyitását, valamint a szankciók fokozatos feloldását. A dokumentumot június 17-én este Donald Trump amerikai elnök [írta](#) alá a versailles-i kastélyban a G7-csúcs után, miközben iráni részről Maszúd Pezeskján elnök külön látta el kézjegyével. Az iráni állami média egy [fényképen mutatta be](#) az aláírt példányt.



Forrás: X

A felek a végleges béke előkészítésére június 19-én Svájcban ülnek tárgyalóasztalhoz, és megnyílik a 60 napos időablak, amit a teljes megállapodásra szabtak, ugyanakkor ez a határidő bővíthető.

A tárgyalások egy február 28. óta tartó, a térséget és a világgazdaságot egyaránt megrázó konfliktust zárnak le. A háború során a Hormuzi-szorost - amelyen a háború előtt a globális olajforgalom mintegy húsz százaléka haladt át - az Iráni Forradalmi Gárda (IRGC) lezárta, az amerikai haditengerészet pedig blokádot vont az iráni kikötők köré. Az április 8-án megkötött tűzszünet ugyanakkor törékenynek bizonyult, mivel mindkét fél folytatott korlátozott csapásokat, és összecsapásokra a megállapodás hete alatt is sor került.

A megállapodás közvetlen és nehezen vitatható hozadéka a kereskedelmi forgalom helyreállása. A Hormuzi-szoros újranyitásával, az amerikai blokádnak leépítésével és a szankciók kilátásba helyezett feloldásával ismét megindulhat az iráni olaj és a térségen áthaladó áruforgalom, ami a háború alatt megugrott globális energiaárak stabilizálódását vetíti előre. A megállapodás jellegével és tartalmával kapcsolatban azonban indokolt az óvatosság, nem utolsósorban azért, mert a dokumentum nem nevezhető békeszerződésnek.



Forrás: Portfolio

A dokumentum elnevezése nem pusztán diplomáciai szóhasználat kérdése. A „*memorandum of understanding*” egy jó szándékon alapuló, előzetes keretmegállapodás, nem pedig ratifikált,

nemzetközi jogi kötőerővel bíró szerződés. A felek maguk is hangsúlyozzák, hogy a MoU csak a 60 napos tárgyalási időszak végén, a végleges megállapodás megkötésével válik „alkuvá”.

Ennek három, egymást erősítő oka van. Először: a megállapodás a legkeményebb, érdemi kérdéseket nyitva hagyja. A nukleáris program kulcselemeiben, a dúsítás megengedett szintjében és a felhalmozott dúsított urán sorsában, a ballisztikusrakéta-programban, valamint Irán térségi proxyhálózatának ügyében nincs megállapodás. A felek tudatosan ezeket a következő tárgyalási szakaszra halasztották. Másodszor: nincs kész, kötelező erejű végrehajtási és ellenőrzési mechanizmus. A monitoringról a MoU csak annyit mond, hogy azt majd ki kell alakítani. Harmadszor: maga a szöveg rögzíti, hogy a végleges megállapodást egy kötelező erejű ENSZ BT-határozat erősítené meg, azaz a tényleges, szerződéses szintű jogi súlyt nem a memorandum, hanem egy jövőbeni dokumentum adná meg. Így a MoU mint útiterv értelmezhető, ami leállította a fegyveres összecsapásokat, de a vitás kérdéseket további tárgyalásokra utalta.

Az alábbiakban pontról pontra áttekintjük, hogy mit tartalmaz a [tizennégy pontos memorandum](#).

- 1. Konfliktus lezárása „minden fronton”:** az USA, Irán és szövetségeseik azonnali és állandó hatállyal beszüntetik a katonai műveleteket, beleértve Libanont is. A felek nem indítanak újabb támadásokat, és garantálják Libanon területi integritását.
- 2. A „belügyek” tiszteletben tartása:** a felek tiszteletben tartják egymás szuverenitását és területi integritását, és tartózkodnak egymás belügyeibe való beavatkozástól.
- 3. 60 napos, hosszabbítható határidő:** a végleges megállapodást maximum 60 napon belül kell tető alá hozni, ami viszont közös megegyezéssel hosszabbítható. A visszaszámlálás az aláírással elindult.
- 4. Az amerikai blokád feloldása:** az USA megkezdi a tengeri blokád és az iráni kikötőket érintő akadályok lebontását, amelyek 30 napon belül teljesen megszűnnek. A végleges megállapodás után 30 nappal az amerikai erők visszavonulnak Irán közeléből (a február 28. előtti állapot helyreállítása).

5. **Hormuzi-szoros:** Irán „maximális igyekezetével” biztosítja a kereskedelmi hajók szabad, díjmentes áthaladását. A forgalom azonnal megindul a technikai/katonai akadályok és aknamentesítés figyelembevételével. Hosszabb távon Irán Ománnal és az Öböl-államokkal dolgoz ki tágabb megállapodást a szoros kezeléséről. Vita [övezi azonban az áthaladás díját](#). Irán a szolgáltatásokért és a környezetvédelem fenntartása miatt szolgáltatási díjat vezetne be, míg Trump a teljes ingyenes áthaladást támogatja. A 60 napos tárgyalási időszak alatt ingyenes az áthaladás, de iráni célnak tekinthető, hogy valamilyen mértékű díjat kivethessenek a jövőben az ott navigáló hajókra.
6. **300 milliárd dolláros újjáépítési alap:** az USA és regionális partnerek legalább 300 milliárd dolláros tervet dolgoznak ki Irán újjáépítésére és gazdasági fejlesztésére. Az USA azonban egyetlen centtel sem köteles hozzájárulni. Az amerikai politikában [nagy port kavart](#) ez a pont, Donald Trump elnök és JD Vance alelnök megerősítette, hogy nem amerikai adófizetői pénzről van szó.
7. **Szankciók megszüntetése:** az USA megszünteti az összes gazdasági szankciót, beleértve az ENSZ BT-határozatokban szereplőket és az egyoldalúakat is. A pontos ütemezés a végleges megállapodás része.
8. **Nincs nukleáris fegyver:** Irán vállalja, hogy nem szerez nukleáris fegyvert, és a már meglévő dúsított urán kezelésére a 60 nap alatt megoldást találnak. Minimumként helyben „felhígítják” a NAÜ felügyelete alatt. A szankciók feloldása ehhez a ponthoz kötött.
- 9-10. **Status quo:** a nukleáris program befagyasztása az uránkészlet kezeléséig: az USA nem vet ki új szankciókat, és a még életben lévő szankciók alól felmentéseket ad az olaj- és a kőolajtermék-export és kapcsolódó (banki, szállítási) szolgáltatások számára.
11. **Befagyasztott alapok:** az USA vállalja, hogy hozzáférhetővé teszi a befagyasztott/korlátozott iráni pénzügyi eszközöket, az eljárásokat a tárgyalások során egyeztetik. Egy részük már a tárgyalások alatt felszabadul, az együttműködés jutalmaként.

12-14. Monitoring és végleges tárgyalások: a felek mechanizmust hoznak létre a MoU és a jövőbeni megállapodás betartásának felügyeletére, az aláírás után megkezdődnek a végleges megállapodásról szóló tárgyalások, melyet kötelező erejű ENSZ BT-határozat erősít meg.



Forrás: AFP

Az óra gyakorlatilag június 18-án indult, és az első tárgyalási forduló június 21–22-én, Svájcban [zajlott le](#), ahol a pakisztáni és katari közvetítők „biztató előrelépésről” számoltak be. A tárgyaláson az iráni delegáció, a katari és pakisztáni közvetítők, valamint a NAÜ vezetője, Rafael Grossi is részt vett. A tartalmi nehézségek azonban változatlanok.

A nukleáris kérdés az első töréspont. Az amerikai pozíció a dúsítás teljes felszámolása és a magas dúsítású urán kivitele vagy megsemmisítése. A becslések szerint Irán mintegy 440 kg, 60 százalékra dúsított uránnal rendelkezik, ami közel van ahhoz a szinthez, ahonnan a „fegyvertiszta” urán elérhető. Iráni oldalon viszont Peszeskján szerint Irán soha nem mond le a dúsítás jogáról.

A Hormuzi-szoros kérdése a második. Galibaf iráni főtárgyaló szerint a szoros nem tér vissza a háború előtti állapotba, és Irán „szolgáltatási díjat” fog szedni, amelynek jogszerűsége vitatott.

Marco Rubio amerikai külügyminiszter ezzel szemben egyértelművé tette, hogy a hatályos nemzetközi hajózási szabályok szerint Iránnak ehhez nincs joga.



Forrás: Reuters

A libanoni front a leggyengébb láncszem. Az 1. pontban meghatározott tűzszünet ellenére az izraeli–Hezbollah harcok folytatódtak. Izrael és a Hezbollah egymást vádolták a tűzszünet megsértésével. Izrael számára a megállapodás több ponton kedvezőtlen: a fenyegetés forrása lényegében változatlan, hiszen az iráni rezsim hatalmon maradt, a nukleáris ambíciók végleges felszámolása pedig egyelőre csak ígélet. Jeruzsálem nem részese az egyezménynek és nem is tartja magát kötve hozzá. Katz védelmi miniszter a dél-libanoni pozíciók megtartását, Ben-Gvir nemzetbiztonsági miniszter a megállapodás Izraelre nézve kötelező erejének hiányát hangsúlyozta, ami középtávon érzékelhető törésvonalat vihet az amerikai–izraeli viszonyba a két szövetségés eltérő fenyegetésértékelése mentén.

II. MIÉRT KELL AZ IRÁNI FEGYVERSZÜNET AMERIKÁNAK?

2026. június 17-én Donald Trump és Maszúd Pezeskján iráni elnök is aláírta azt a tizennégy pontos egyetértési memorandumot (MOU), ami a közel négy hónapja tartó amerikai–izraeli–iráni háború lezárását célozza. A dokumentumot Trump a G7-csúcs után, a versailles-i kastélyban, Emmanuel Macron társaságában szignálta. A megállapodás törékeny – már az aláírás napjaiban próbára tették a Libanont célzó újdonsült izraeli csapások, amire válaszul Irán ismét lezárni készül a Hormuzi-szorost –, az amerikai oldal mégis láthatóan sietett tető alá hozni azt. Ennek okai elsősorban az USA belpolitikájában gyökereznek.



Forrás: ASP

A HÁBORÚ NÉPSZERŰTLENSÉGE

A februárban indított hadművelet belföldön a kezdetektől fogva megosztó volt – támogatottsága soha nem érte el az 50 százalékot – és az első csapások óta eltelt hónapokban a megítélése tovább romlott. A Reuters/Ipsos március végi [mérése](#) szerint a megkérdezettek 60 százaléka kifejezetten ellenezte a háborút – ami a konfliktus elejéhez képest már igen

jelentős emelkedés volt. A rejtett költségeket firtató kérdésekre a válaszadók több mint fele mondta azt, hogy a katonai fellépés negatívan fogja érinteni a pénzügeit, köztük a republikánus szavazók 39 százaléka is. Márciusban a társadalom kétharmada (66 százalék) a háború mielőbbi lezárását kívánta akkor is, ha ez azt jelenti, hogy Washington nem éri el minden célját.

A különbség a korábbi amerikai háborúkhöz képest szembeűnő: a 2003-as iraki invázió kezdetben 70 százalék körüli támogatást élvezett, az iráni háború azonban gyakorlatilag „rózsaszín köd” nélkül indult. Nem voltak világos, gyorsan felmutatható célok és sikerek, hiányzott a kijelölhető végpont, a régióba átcsoportosított amerikai erők miatt pedig széles körű aggodalom övezte a beavatkozást.

A háború közvetlenül rányomta bélyegét az elnök megítélésére is. Donald Trump támogatottsága második ciklusa eddigi legalacsonyabb szintjére, 38-40 százalék közé süllyedt. A YouGov legutóbbi nettó [mérőszáma](#) mínusz 20 százalékpontot mutat, ami a 2009 óta vezetett adatbázis valaha mért legrosszabb értéke egy hivatalban lévő elnök esetében. Az iráni szerepvállalás kezelését mindössze 29 százalék, a megélhetési költségek menedzselését pedig csupán 22 százalék támogatta; az inflációval kapcsolatos nettó mutató mínusz 43 százalékpontonra zuhant. A Fox News [felmérésében](#) az elnök elutasítottsága 59 százalékos volt – a legmagasabb mindkét ciklusát figyelembe véve. És nem csupán a konzervatív táboron kívül: hanyatlott a megítélése a saját 2024-es szavazói, a republikánusok és a MAGA-bázis körében is, a magukat függetlennek mondók között pedig 22 százalékra esett vissza.

Donald Trump megítélése

Kedvező vagy kedvezőtlen véleménnyel van az alábbi személyről? [Donald Trump]

Kedvező Kedvezőtlen Nem tudja

Regisztrált amerikai választók

Életkor

Iskolai végzettség

Nem

Politikai nézet

Fajj/etnikai csoport

3 hó 6 hó 1 év 5 év Összes



Forrás: YouGov

A FÉLIDŐS VÁLASZTÁSOK ÁRNYÉKÁBAN

Pedig a Republikánus Pártnak különösen fontos lenne minél előbb javítania mutatóin. 2026 novemberében félidős választásokat tartanak, amelyeken a tábor képviselőházi és szenátusi többsége egyaránt forog kockán. A választás előtt mintegy öt hónappal a demokraták öt százalékponttal vezetnek az [országos mérésekben](#) és a szavazási kedv terén is előnyben vannak – ez utóbbi a hagyományosan alacsonyabb részvételű félidős voksoláson különösen sokat nyom a latban. Ebben az összefüggésben a háború lezárása belpolitikai szükségszerűséggé válik: az elnöknek a novemberi szavazás előtt le kellett vennie a napirendről, és pontot kell tennie a két legnagyobb tehertételnek, a háborúnak és gazdasági következményeinek végére.



Forrás: Tradingeconomics.com

Ezek közül a legsürgetőbb a benzinár kérdése. A háború előtt gallononként három dollár alatti üzemanyagár májusra az országos nagykereskedelmi átlagot tekintve négy dollár közelébe [emelkedett](#), ami a fogyasztók számára jóval négy dollár feletti átlagárat eredményezett – 2022 óta először lépve át ezt a lélektani határt –, Kaliforniában pedig egészen öt dollár fölé emelkedett. A lakosság túlnyomó többségének a benzinár komoly terhet ró a mindennapjaira, és a felelőst közvetlenül az elnökben látja. A nyersolaj világgpiaci ára a háború alatt mintegy 35 százalékkal emelkedett, a dubai jegyzés rekordot döntött – miközben Trump maga is

bagatellizálni próbálta a drágulást, „kis kiruccanásként” emlegetve a háborút. A „Let the oil flow!” („Folyjon az olaj!”) jelmondat, amellyel az elnök a megállapodást beharangozta, pontosan jelzi a kapcsolatot: a memorandum mindenekelőtt a kutakon fizetett árak letörésének – és ezzel a politikai nyomás enyhítésének – az eszköze.

A MEGÁLLAPODÁS NÉPSZERŰSÉGE

A MoU azért is kínálkozott logikus lépésnek, mert maga a békés rendezés népszerű. A közvélemény már hónapok óta a gyors kiszállást támogatja, így a háború befejezése és az ellátási láncok helyreállítása éppen azért vonzó belpolitikailag, mert a háború és annak árhatása oly mértékben népszerűtlen volt. A megállapodás ebben az értelemben az a diplomáciában ritka lehetőség, amely egyszerre kínálkozik stratégiaileg kényelmesnek és otthon népszerűnek. Fontos ugyanakkor a megkülönböztetés: a népszerűség a háború lezárásának és az árcsökkenés ígéretének szól, nem a megállapodás tartalmának. A tartalmi részletek – a szankciók feloldása, a mintegy 300 milliárd dolláros újjáépítési keret emlegetése, Irán megerősödött regionális pozíciója, valamint a Hormuzi-szoros feletti tényleges iráni kontroll – már most bírálatot váltottak ki az amerikai közvélemény egy részében és a szövetséges izraeliekben.



Forrás: Guardian

Washington szempontjából a memorandum kevésbé diplomáciai győzelem, mint inkább minimális arcvesztéssel járó kiút. Egy népszerűtlen háború, a második ciklus mélypontjára süllyedt elnöki elfogadottság, a hamarosan esedékes félidős választás és a politikai nyomást kiváltó benzinár együttesen tették a háború lezárását elkerülhetetlenné. A kockázat éppen a megállapodás törékenységében rejlik: ha a tűzszünet a libanoni front miatt felborul, a várt politikai fellélegzés gyorsan az ellenkezőjébe csaphat át – még hozzá közvetlenül a választási kampány előtt.

III. FELOLDHATATLAN ELLENTÉT: IZRAEL ÉS IRÁN

A 2026 februárjában kitört háborút jelenleg szüneteltető egyetértési nyilatkozat (*Memorandum of Understanding*) úgy tűnik, hogy egyelőre képes a konfliktust kordában tartani, azonban ez a megállapodás törékeny, és elsősorban az Egyesült Államok érdekeit szolgálja, míg Izrael biztonsági aggályait figyelmen kívül hagyja. Ez magában hordozza a megállapodás egyik legnagyobb törésvonalát, amely már a tárgyalások alatt folyamatosan a felszínen volt.



Forrás: Pool

A megállapodás megértéséhez érdemes abból kiindulni, hogy a felek eltérő pozícióból érkeztek a tárgyalóasztalhoz. Irán számára a tűzszünet szükséglet volt. A háború kimerítette az ország gazdaságát, a felső vezetése életét vesztette, a Hormuzi-szoros blokádja a saját kőolajexportjának bevételét is jelentősen csökkentette. Ebben a helyzetben az iráni rezsim célja az, hogy időt nyerjen és rendezze sorait. Teheránból nézve a [szoros megnyitása](#) és az ország dúsitott uránkészletének a „felhígítása” elfogadható ár a lélegzetvételnyi szünetért és a mozgástérért cserébe. A tűzszünet Irán számára tehát stratégiai pihenő: alkalom a katonai és gazdasági regenerálódásra anélkül, hogy a hosszú távú céljairól le kellene mondania.

Ezzel szemben Izrael befejezetlennek tartja a háborút, ahogyan ez a vezető kormánytagok nyilatkozataiból is látszik. Jeruzsálem meg kívánja tartani azokat a pozíciókat, [amelyeket megszerzett Dél-Libanonban](#), és ellencsapást ígért minden Hezbollah- vagy Hamasz-támadásért. Jeruzsálem szemszögéből a hadművelet épp akkor szakadt félbe, amikor a katonai fölényt tartós stratégiai eredménnyé lehetett volna konvertálni, de a fenyegetés forrása, az iráni rezsim hatalmon maradt.

A két fél viszonyát kölcsönös egzisztenciális fenyegetés jellemzi, ezért megtörik a megállapodás logikája, mert egy létében fenyegetett szereplő nem nyugtatható meg részleges eredményekkel vagy garanciákkal és ígéretekkel. Irán szemszögéből a háború bebizonyította, hogy a rezsim pusztá fennmaradása a tét: az amerikai és izraeli hadművelet a vezetés legfelső szintjét is kiiktatta, maga a legfőbb vezető, Ali Hámenei is életét veszttette, mindez pedig egy kimondott politikai célhoz, a [rezsim felszámolásához](#) illeszkedett. Teherán olvasatában a fenyegetés nem a nukleáris programnak vagy a regionális befolyásnak szól, hanem közvetlenül a rendszer létének.



Forrás: AFP

Izrael oldaláról a veszélyérzet ugyanilyen abszolút: Jeruzsálem számára az iráni nukleáris ambíció és a régiót behálózó proxyrendszer együtt jelent egzisztenciális kockázatot. A nukleáris dimenzió félelmét maga Trump is [nyersen fogalmazta meg](#), amikor kijelentette, hogy ha Iránnak

atomfegyvere lenne, „Izrael két órát sem élne túl”. A Hezbollahból, a húszikból és a régió milíciáiból álló hálózat pedig a folyamatos, határ menti nyomás eszköze. Jeruzsálem szemében, amíg a forrás létezik, a fenyegetés is fennáll. Mindkét fél a másik létében és céljaiban azonosítja a saját biztonságának fő akadályát. Mivel a felek a másik létezését tekintik az elsődleges veszélynek, nem marad olyan köztes formula, amely egyszerre garantálná mindkettő biztonságát. Ebben a nulla összegű játékban nem marad olyan köztes formula, amely egyszerre kielégítené mindkét felet: ami az egyiket biztonságosabbá teszi, az a másikat épp kiszolgáltatottabbá.

Irán számára a nukleáris program nem egyszerű presztízskérdés, hanem a rezsim végső biztonsági garanciája. A háború megmutatta, hogy konvencionális téren Teherán behozhatatlan hátrányban van egy technológiai és katonai fölényben lévő ellenféllel szemben: az amerikai légi és tengeri fölény, a precíziós csapások és a blokád ellen az iráni haderőnek nem volt érdemi válasza. Ebből a tapasztalatból az a hidegfejú következtetés adódik a vezetés szempontjából, hogy az egyetlen eszköz, amely a jövőben elrettentheti az ellenfelet egy hasonló, akár a rezsim megdöntését célzó hadművelettől, a nukleáris fegyver elérése. A nukleáris fegyver ebben az olvasatban az életbiztosítás, az a képesség, amely a létében fenyegetett rezsim számára visszaállítja az elrettentés egyensúlyát.



Forrás: Britannica

Ezt a megfontolást a közelmúlt nemzetközi tapasztalatai is alátámasztják, és Teherán pontosan leszűrte ezeket a tanulságokat. Az észak-koreai példa azt mutatja, hogy aki egyszer átlépte a nukleáris küszöböt, azt nem támadták meg és nem buktatták meg. Ezzel szemben Líbia (ahol Kadhafi lemondott a programjáról, majd néhány évvel később megdöntötték és megölték) elrettentő ellenpéldaként szolgál a közelmúlt történelméből. A mostani háború ezt a felfogást csak erősítette, és a rezsím számára még nyilvánvalóbbá vált, hogy elrettentő képesség nélkül a túlélése sem garantált. Mindez tükröződik a tárgyalási pozícióban is: Peszeskján [szerint](#) Irán soha nem mond le a dúsitás jogáról, Modzstaba Hámenei pedig egyenesen megtiltotta, hogy a felhalmozott dúsitott uránt kivigyék az országból.

Izrael biztonsági gondolkodásában tükörképe rajzolódik ki ugyanennek a logikának. Jeruzsálem abból indul ki, hogy egy nukleáris ambíciókat tápláló, Izrael létjogosultságát nyíltan tagadó rezsimmel nincs stabil, tartós együttélés. Ebben az olvasatban minden tűzszünet és minden részleges megállapodás csupán a fenyegetés elhalasztása, nem pedig a megszüntetése: amíg a teheráni rendszer fennáll, a veszély strukturálisan adott marad, függetlenül attól, hogy éppen békésebb vagy feszültebb időszak következik. Ezért Izrael a tartós biztonságát nem egy papíron rögzített garanciában, hanem egyedül a fenyegetés forrásának, vagyis a rezsímnek a felszámolásában látja.



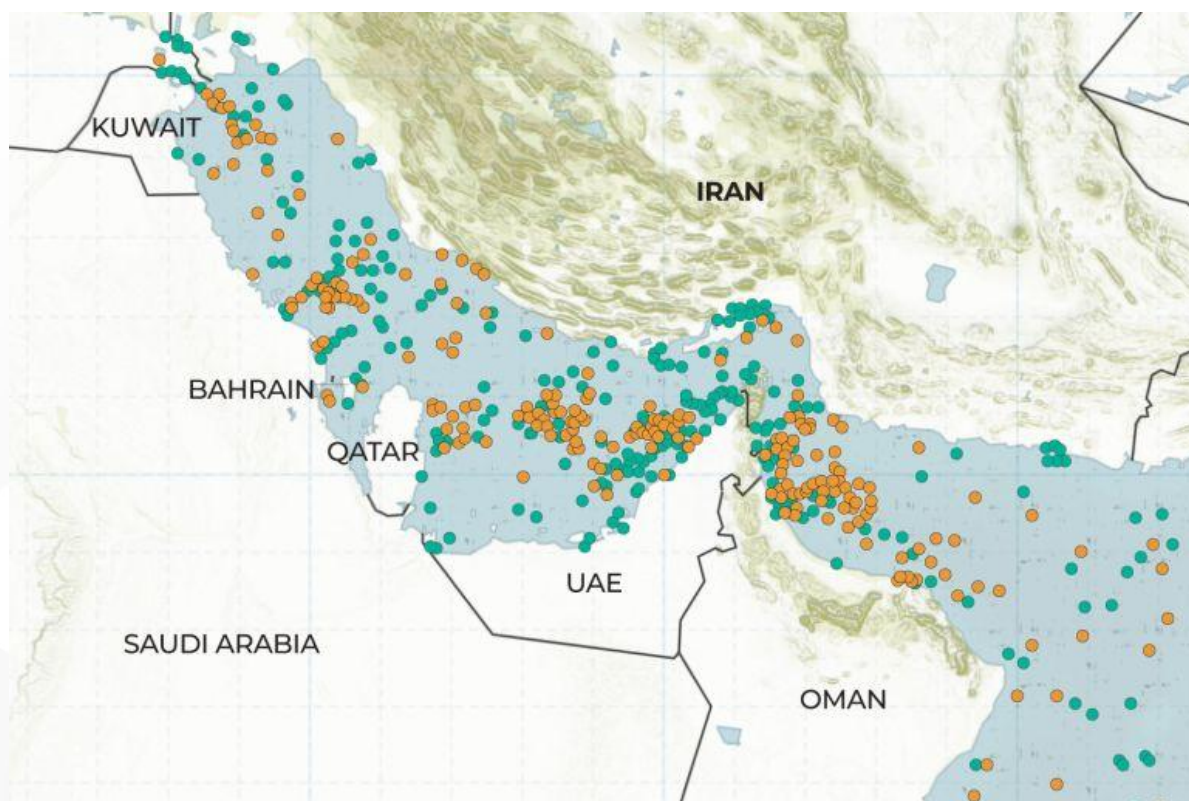
Forrás: EPA

Ezt a meggyőződést Jeruzsálem számára konkrét tapasztalat támasztja alá: az iráni proxyhálózat működése. A 2023. [október 7-i támadást](#) a Hamász hajtotta végre, amely a Hezbollah, a húszik és a regionális milíciák mellett az Irán által épített és finanszírozott tengelynek a része. Az izraeli következtetés ebből az, hogy az egyes proxyk elleni fellépés önmagában nem old meg semmit, mert a fenyegetés valódi forrása a hálózatot mozgató teheráni rezsim. Ezt a stratégiát [deklarált politika is követi](#): Netanjahu szerint Izrael „megteszi, ami szükséges”, hogy megakadályozza az iráni nukleáris fegyvert. Jeruzsálem szemszögéből tehát a megállapodás nem megnyugvás, hanem épp a kockázat konzerválása: meghagyja a fenyegetés forrását, miközben Izraeltől a cselekvés szabadságát várná el.

A két fél maximumcélja logikailag kizárja egymást: Irán a nukleáris opció megőrzésében, Izrael viszont épp a teheráni rezsim felszámolásában látja a saját biztonságának egyetlen valódi garanciáját. Nincs az a tárgyalási formula, amely mindkettőt egyszerre elégítené ki, hiszen az egyik fél biztonsága szükségszerűen a másik fenyegetettségét jelenti. Ebből következik, hogy a memorandum csak fegyverszünet: leállította a harcot, de az alapellentétet érintetlenül hagyta. Strukturális értelemben ezért a konfliktus kiújulása a legvalószínűbb forgatókönyv. A kérdés nem az, hogy „újraindul-e a konfliktus”, hanem hogy „mikor” és „mi váltja ki”. A legvalószínűbb gyújtópontok a libanoni front, az urándúsítással kapcsolatos patthelyzet és egy esetleges izraeli egyoldalú csapás.

IV. HOGYAN ALAKULHAT MAJD A KŐOLAJ VILÁGPIACI ÁRA?

A háború alatt a kőolaj világpiaci ára történelmi csúcspokra szökött: a Brent 120 dollár fölé, a dubai jegyzés pedig egy ízben rekordként 166 dollárig emelkedett, miközben Irán lezárta a Hormuzi-szorost, amelyen a globális tengeri olajkereskedelem mintegy ötöde – naponta hozzávetőleg húszmillió hordó – halad át. A június 17-i memorandum a szoros újranyitását és az amerikai tengeri blokád feloldását ígéri. A rövid- és középtávú árhatás azonban nem egyirányú – több, részben egymással ellentétes erő alakítja.



Forrás: Al Jazeera

LEFELÉ: A MEGKÖNNYEBBÜLÉS ÁRA

Az első és legszembetűnőbb hatás a csökkenés. A megállapodás bejelentésének már pusztán hírére az olaj ára meredeken esésnek indult: a Brent májusban közel 19 százalékot veszített értékéből – ez volt a koronavírus-járvány kitörése óta a leggyengébb hónapja – és az idei csúcshoz képest nagyjából 20 százalékkal csökkent. Június közepén, miután kiszivárgott, hogy az Egyesült Államok azonnal engedélyezné Irán olajeladásait a Hormuzon keresztül, a Brent 80 dollár alá kúszott be. A blokád feloldása és a szoros feltételes újranyitása együtt arra a

következtetésre juttatta a befektetőket, hogy az árat 120 dollár fölé hajtó fennakadás lényegében véget ért. Az alaplogika egyszerű: amint a háborús kockázati felár kiváltó oka megszűnni látszik, az ár visszasüllyed a háború előtti sávhoz közelebbi tartományba.



Forrás: CNA

FELFELÉ: A STRATÉGIAI KÉSZLETEK FELTÖLTÉSE

A megkönnyebbüléssel ellentétes irányba hat a készletfeltöltés. A válság alatt a fogyasztó országok megcsapolták tartalékaikat: a Nemzetközi Energiaügynökség 32 tagállama egységesen 400 millió hordó – mintegy négy napnyi globális fogyasztásnak megfelelő – mennyiség felszabadításáról döntött, és a kereskedelmi készletek is kimerültek. Amint a kínálat normalizálódik, a kormányok és a vállalatok hozzálátnak e tartalékok újratöltéséhez, ami egy újabb jelentős keresleti hullámot indít – és ez a kereslet épp akkor jelentkezik, amikor az árcsökkenés amúgy is vonzóvá tenné a vásárlást. A konfliktus utáni megkönnyebbülésből fakadó esés és a készletek feltöltéséből fakadó visszapattnás tehát egymással szemben fejt ki hatását.



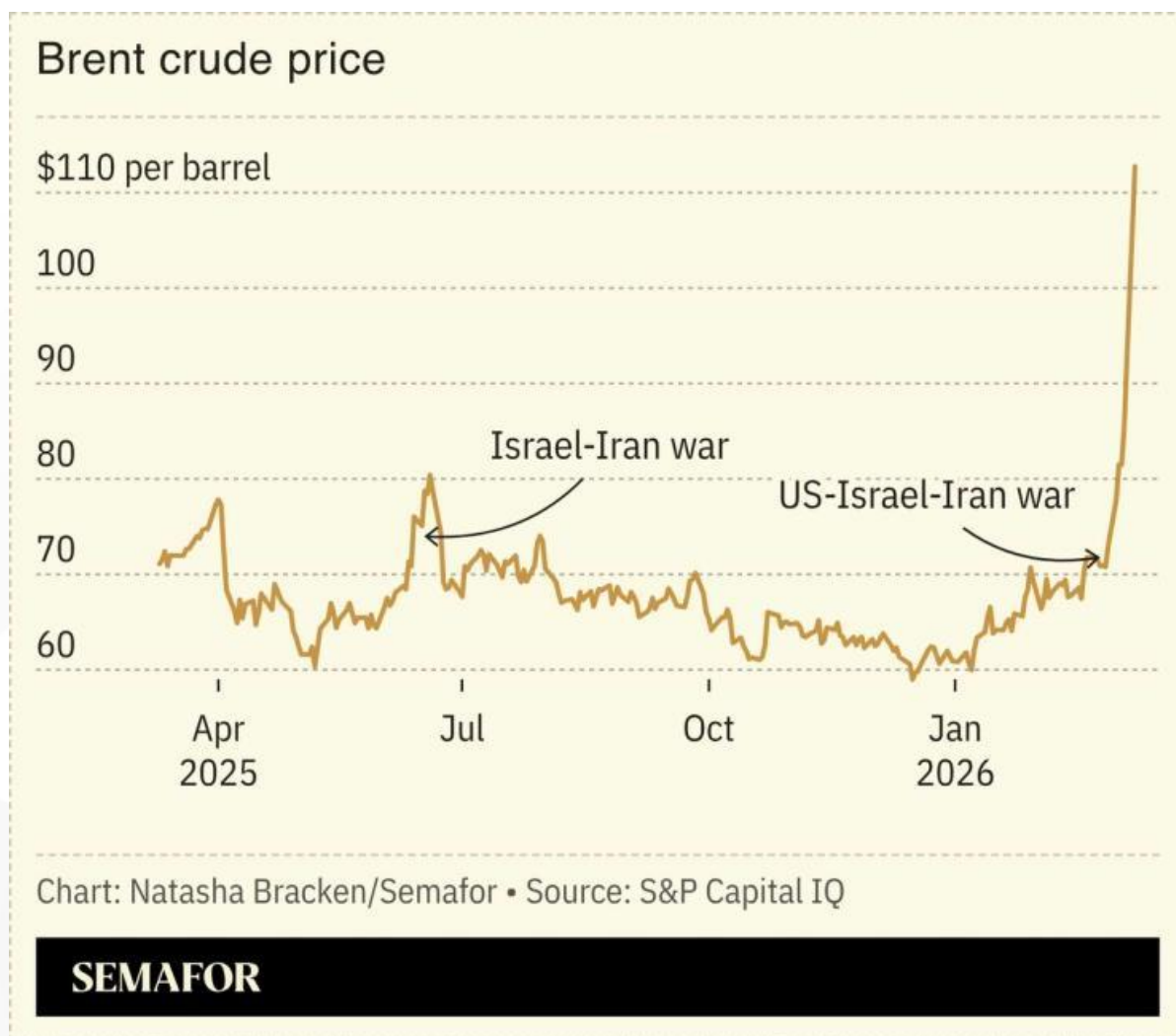
Forrás: Portal Stoczniowy

LESZ-E ELEGENDŐ KÍNÁLAT?

A kulcskérdés, hogy a megnövekedő keresletre lesz-e elegendő kínálat, és itt a kép korántsem megnyugtató. A szoros újranyitása szükséges, de nem elégséges feltétel. Egyrészt az öböl menti olajinfrastruktúra – finomítók, vezetékek, kikötők, terminálok – jelentős háborús károkat szenvedett, a leállított kapacitások visszaépítése pedig lassú és költséges folyamat. Másrészt a Hormuzi-szoros megnyitása vélhetően csak részleges: [jelentések](#) szerint Irán szem elől tévesztette a saját maga telepítette aknákat, így nem is képes rögtön teljesen megtisztítani a vízi utat, a hajóforgalmat pedig egy újonnan felállított hatóságon keresztül, engedélyhez kötve, gyakorlatilag saját ellenőrzése alatt tartja. Harmadrészt a tankerflották és a biztosítók nagyon óvatosak: a nagy hajózási társaságok jelzései szerint az üzemeltetők akár heteket is várhatnak, mire visszatérnek a szoroshoz, a megemelkedett vagy visszavont biztosítási díjak pedig tovább lassítják a normalizálódást. Végül pedig az OPEC szabad kapacitásának zöme épp azokban az öböl menti államokban található, amelyek exportútvonalai és létesítményei a leginkább kitétek, vagyis az a tartalék, amely rendes körülmények között felszívna a keresleti visszapattanást, maga is korlátozottan elérhető.

A fentiek következtében az olajár rendkívül érzékenyen reagál a békefolyamat minden fejleményére. A mintázat már most jól látszik: a szoros „megnyitásának” bejelentésére az ár azonnal mintegy 11 százalékot esett, a június 19-re tervezett svájci tárgyalások hirtelen

elhalasztására viszont a Brent emelkedett. Az izraeli–Hezbollah tűzszünet hírére ismét lefelé indult, majd Irán június 20-i bejelentésére, miszerint a libanoni jogsértésekre hivatkozva újra lezárja a szorost, ismét felfelé kúszott. A memorandum egy hatvannapos keret, amelyben a leglényegesebb kérdések, így a nukleáris program, a szankciók, a szoros átjárásának pontos rendje még nyitottak, a libanoni front pedig instabil. Ezek mindegyike pedig önmagában is az árakat befolyásoló tényező.



Forrás: Semafor

Ebből adódóan a legvalószínűbb forgatókönyv a tartós ingadozás. Ameddig a szorost ténylegesen nem nyitják újra, és ameddig nem rajzolódik ki egy tartós békemegállapodás, addig a piac alighanem egy ingadozó, nagyjából 80–100 dolláros sávban mozog majd. Minden bizonnyal az olaj világpiaci ára a következő hetekben – a béke hírekre pozitívan, a zavarokra negatívan reagálva – csapongani fog, mielőtt új egyensúlyi szintje kialakulna. A döntéshozók és a piaci szereplők volatilitásra készülhetnek: egyenletes árszint helyett egy széles, hírzékeny

sáv a reális tervezési kiindulópont, amelynek a végén egyelőre nem tűnik valószínűnek a háború előtti nyugalmi állapot.

V. ÖSSZEGZÉS

A tizennégy pontos amerikai–iráni memorandum legfontosabb eredménye, hogy megállította a nyílt katonai összecsapásokat, megnyitotta a Hormuzi-szoros részleges normalizálásának lehetőségét, és rövid távon enyhítheti a világgazdaságra nehezedő energiapiaci nyomást. Mindez azonban nem jelenti a közel-keleti válság rendezését. **A dokumentum nem békeszerződés, hanem előzetes politikai keret:** nincs mögötte kész, kötelező erejű végrehajtási és ellenőrzési mechanizmus, miközben a nukleáris program, az iráni rakétaképességek, a proxyhálózatok és a Hormuzi-szoros hosszabb távú kezelése továbbra is nyitott kérdés maradt.

Washington számára a megállapodás elsősorban belpolitikai kármentés: lehetőség egy népszerűtlen, költséges háború lezárására és a benzinárakból fakadó nyomás mérséklésére. Teheránból nézve egy stratégiai, de mindössze lélegzetvételnyi szünet, amely időt ad a rezsim regenerálására. Izrael szemszögéből viszont a tűzszünet kockázatkonzerválás, mert érintetlenül hagyja a fenyegetés forrását.

Ezért a memorandum legfeljebb átmeneti nyugalmat teremthet. A következő két hónap a békeszándék teherbírását méri fel. A tűzszünet csak akkor kaphat tartósabb politikai tartalmat, ha a felek világos ellenőrzési szabályokban, kezelhető nukleáris kompromisszumban és kiszámítható hajózási rendben állapodnak meg. Ezek hiányában **a válság továbbra is alacsony küszöbű eskalációs helyzet marad:** a libanoni front, az urándúsítás körüli patthelyzet, egy izraeli csapás vagy a Hormuzi-szoros körüli incidens önmagában is elegendő lehet az erőszak kiújulásához. Az olajpiacok ebben a környezetben gyorsan reagálnak majd minden katonai vagy diplomáciai jelzésre, ezért az árak tartós megnyugvása csak valódi politikai stabilizáció után várható.